

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till:
david.hansson@regeringskansliet.se.

Yttrande över SOU 2021:26 – Använd det som fungerar, dnr M2021/00774

Återvinningsindustrierna, ÅI, är en branschförening som företräder de privata återvinningsföretagen med en omsättning på 20 miljarder kronor och drygt 6 000 anställda. Medlemsföretagen hanterar årligen drygt 12 miljoner ton avfall och återvinningsbart material, varav ca 60 % återvinns till nya råvaror.

Sammanfattning

- Vi stödjer utredningens förslag:
Utredningen föreslår regeringen att genomföra den alternativa lösningen som innebär en utveckling av det nuvarande producentansvaret för elutrustning. Det är utredningens bedömning att det förslaget är mer samhällsekonomiskt effektivt och mer förenligt med en cirkulär ekonomi än ett pantsystem.
- Vi stödjer utredningens bedömning att återanvändning ska ske på en fri marknad.
- Dagens strukturella form gällande konsumentelavfall måste behållas så att det inte införs en kommunalisering av insamlingen, likt den som idag utreds för förpackningar.
- Dagens strukturella form för småelektronik från verksamheter måste behållas
- Tydliga, mätbara mål för andelen återbruk bör sättas för aktörer inom återbruksledet. Tydliga, mätbara mål, bör även sättas för aktörer inom insamlings- och återvinningsledet. Detta behövs för att få en bättre statistik och en ordentlig uppföljning kring vad som sker med produkterna i nästa led.
- Ett kompletterande förslag från vår sida är att kräva auktorisation, dvs certifiering, för verksamheter som återanvänder produkter. Detta behövs för att undvika missbruk och oseriösa aktörer på marknaden. Auktorisation bör gälla när verksamheterna inte klassar produkterna som avfall.

- Det bör införas krav på producenter att informera om hur förberedelse för återanvändning av produkterna kan ske.
- Det bör införas rapporteringsskyldighet för verksamheter som återanvänder produkter att säkerställa att ingen information förs vidare utan användarens medgivande.
- Det bör införas skyldighet för verksamheter att kunna verifiera att produkterna är säkra att använda genom olika tester som verifieras i testprotokoll.

Behåll både dagens producentansvar och den fria återanvändningsmarknaden

Dagens nuvarande producentansvar bygger på att elutrustning samlas in, varefter materialåtervinning är det primära. Genom att ställa högre krav på producenterna, och ge konsumenterna bättre information som kan möjliggöra förberedelse för återanvändning och återvinning av produkterna, kan detta ge en positiv förändring som ligger helt i linje med en cirkulär ekonomi.

Vi stödjer utredningens bedömning att återanvändningen av elektronik ska ske på en fri marknad. Detta är viktigt, inte minst för att driva på investeringar, innovationer och nya affärsmodeller på området. En fortsatt fri återanvändningsmarknad, utan hindrande av kommunala monopol, är en förutsättning för cirkulära elektronikflöden.

Dagens producentansvarssystem, i sin nuvarande strukturella form, måste även fortsättningsvis bibehållas. Insamling och behandling av småelektronik utförs idag av privata entreprenörer och det pågår en omfattande utveckling inom området för att höja både återanvändnings- och återvinningsgraden.

Dock behöver det ställas högre nationella rapporteringskrav på marknadens aktörer. Med högre krav, och en förbättrad tillsyn, på återbruksmarknaden kan återanvändnings- och återvinningsgraden säkerställas och konsumenterna kan tryggt våga lämna ifrån sig sin småelektronik. Med tydligare krav kommer insamlings-, återanvändnings-, och återvinningsgraden att kunna öka. En ökad återanvändning av elektroniska produkter kommer att driva tillväxt som kan generera nya investeringar och arbetstillfällen i Sverige.

ÅI anser att:

- Dagens struktur i regelverket måste bibehållas, dvs inga delar i hanteringen ska kommunaliseras genom monopol.

Förslag till förändringar av regelverket

1. Förberedelse för återanvändning/ återbruk

Idag saknas krav på många verksamheter som återanvänder elutrustning eftersom verksamheterna inte klassar produkterna som avfall. Rapporteringskrav behöver införas för att premiera de företag som bedriver en ansvarstagande miljöriktig verksamhet och för att försvåra för oseriösa verksamheter. Att verka på marknaden. Konkurrens på lika villkor är en förutsättning för att marknaden ska utvecklas mot en miljösäker hantering. Regelverket måste därför säkerställa att krav på rapportering och miljöriktig hantering gäller alla verksamheter.

Den statistik som finns idag kring småelektronik är mycket bristfällig eftersom det inte finns något rapporteringskrav gällande hur mycket produkter som verkligen repareras, rekonditioneras, återförsäljs eller lämnar Sverige. Vår uppfattning är att stora mängder småelektronik lämnar Sverige med mer eller mindre miljöriktig hantering i nästa led. Får vi en seriösare återanvändningsmarknad med tydligare rapporteringskrav kan marknaden utvecklas mot högre kompetens inom bl a informationssäkerhet.

ÅI anser att:

- Tydliga, mätbara rapporteringskrav och krav på miljöriktig hantering bör införas för aktörer inom återanvändningsledet av elektronik. Detta behövs för att få en bättre statistik och för att kunna göra en ordentlig uppföljning om vad som sker med produkterna i nästa led.
- Krav på auktorisation (certifiering) för verksamheter som förbereder produkter och material för återanvändning bör införas, dvs när verksamheterna inte klassar produkterna som avfall. Detta behövs för att försvåra för oseriösa aktörer på marknaden och för att säkerställa att känslig information inte sprids.

Vår motivering:

Återanvändning av elektronik och elektroniska produkter omsätter stora belopp och Sverige exporterar också en stor mängd produkter som ska återanvändas. En nationellt insamlad statistik är en förutsättning för att få en uppfattning om hur mycket begagnad elutrustning som hanteras. Bättre statistik innebär också att det ges bättre möjligheten att utvecklas tillsynen vid export av återbrukade produkter och därmed följa upp flödena och fortsatt hantering i andra länder.

Idag saknas det statistik för att kunna mäta omfattningen av denna handel av värdefulla produkter och material. En förbättrad statistik kommer att ge både en överblick, en möjlighet att följa till vilka länder produkterna transporteras, samt en uppfattning om sluthanteringen av avfallet.

2. Information

Producenterna

Högre krav på information och transparens måste ställas på producenterna både gällande produkternas innehåll samt möjligheter till återanvändning och återvinning. Ett exempel kan vara att producenter måste informera hur förberedelse för återanvändning kan ske. På en återvinningscentral slängs idag all småelektronik i en stor container, vilket försvårar eller omöjliggör återbruk av produkterna.

Konsumenterna

Servicenivån och informationen till konsumenterna måste utvecklas. Informationen till konsumenterna är viktig för att öka både återanvändningen och insamlingen av elektronik och elutrustning. För att våga lämna in sina produkter till återanvändning måste konsumenten våga lita på systemet, eftersom en mobiltelefon innehåller privat information som inte bör spridas vidare. Genom om att känna sig trygg när man lämnar in sin mobiltelefon, samtidigt som man vet att produkten får längre liv, kan detta skapa nya beteenden hos konsumenterna eftersom återanvändning och återvinning är klimatsmart.

ÅI anser att:

- Det bör införas krav på producenter att informera om hur förberedelse för återanvändning av produkterna kan ske.
- Det bör införas rapporteringsskyldighet för verksamheter som återbrukar produkter att säkerställa att ingen information förs vidare utan användarens medgivande.
- Det bör införas skyldighet för verksamheter att kunna verifiera att produkterna är säkra att använda genom olika tester som verifieras i testprotokoll.

Pant på småelektronik

ÅI anser följande:

- Pant på mobiltelefoner är inte en framkomlig väg och det skulle inte leda till att fler mobiler samlas in.

Vi anser också, liksom utredningen konstaterar, att en pant endast skulle tidigarelägga insamling, snarare än öka den. Undersökningar visar också att oro för hantering av personlig information i produkterna, inte avsaknad av en ersättning, är största hindret för konsumenter att lämna ifrån sig gamla produkter och öka insamlingen. Att öka informationen och sprida kunskap om säker datahantering kan göras inom ramen för ett stärkt producentansvar är därför den viktigaste åtgärden att genomföra.

Vår motivering:

- Pant skulle motverka återbruk och befintlig insamling. En pant riskerar att dra undan mattan för lovvärda initiativ på marknaden för insamling och återbruk.
- Pant skulle driva kriminalitet. Om gammal elektronik tillförs ett ökat ekonomiskt värde skulle situationen för personalen på landets återvinningscentraler och återvinningsföretag, som redan idag har stora problem med inbrott och stölder, bli ohållbar. Likaså skulle en pant kräva en fondering av flera miljarder kronor, vilket också riskerar att locka kriminella.
- Pant skulle skapa orimligt stor administration. Eftersom en traditionell pant med märkning på produkten inte är praktiskt möjlig att införa på elektronik, är utredningens förslag att skapa ett så kallat pantbevis. Det skulle innebära att enorma register och kontrollsystem behöver upprättas.

Stockholm den 27 augusti 2021

Viveke Ihd
vd

Återvinningsindustrierna